

Jehan L'Heritier והשפעתו על סגנון פלסטרינה

ג'האן לה-ריטייה הוא מלחין צרפתי מן הרנסאנס. תקופת חייו היא בסביבות 1480 עד 1552 והוא ידוע בעיקר כמלחין של מוטטים. הוא מייצג את דור המלחינים שפעלו בתחילת עד אמצע המאה ה-16 ובישרו את סגנון פלסטרינה. מעט ידוע על חייו המוקדמים. הוא היה תלמידו של ז'וסקין דה-פרה, ככל הנראה בזמן שז'וסקין שהה בחצר הצרפתית בשנים שלאחר 1500. בשנת 1506 הוא עבר לפרארה - מסעו הראשון לאיטליה - זמן קצר לאחר מותו של אוברכט במגיפה של שנת 1505. אנטואן ברומל - מלחין צרפתי מפורסם יותר - שהגיע לפרארה להחליף את אוברכט כמנצח המקהלה אצל אלפונסו הראשון ד'אסטה, המליץ ככל הנראה על לה-ריטייה הצעיר למשפחת אסטה. כל התיעוד על חייו בהמשך מגיע מאיטליה, כך שסביר שהוא נשאר שם. האזכור הבא של לה-ריטייה מגיע מרומא, שם הועסק על-ידי האפיפיור ליאו העשירי בשנת 1514. בשנים 1521-1522 הוא שימש מאסטרו די קאפלה בכנסיית San Luigi Dei Francesi - הכנסייה הצרפתית ברומא. בשנת 1522 הוא עזב את רומא ועבר למנטואה, שם הוא נודע כזמר בקאפלה של משפחת גונזגה. ביולי 1525 לה-ריטייה עבר לוורונה לשירותו של הבישוף המקומי. המשך דרכו לוטה בערפל. על פי פרסומיו הוא המשיך את קשריו בפרארה ויתכן ששהה גם בוונציה. על פי הערה אפיפיורית מאביניון, לה-ריטייה היה עדיין בחיים בשנת 1552.

לה-ריטייה כתב בעיקר מוטטים. יש עדויות על 48 מוטטים, אך לא כולם שרדו. חלקם יוחסו למלחינים אחרים כאדריאן וילארט, זאן מוטון ופיליפ ורדלו. סגנונו מהווה חולייה מקשרת בין הסגנון של ז'וסקין לזה של פלסטרינה. יצירותיו המאוחרות כוללות חיקויים עם יתר ריווח הרמוני המשרה שלווה ויתר עצמאות של הקולות וכן קונטרפונקט חלק עם זרימה שלווה יותר מאשר יצירותיו המוקדמות. לעתים הוא מערב קטעים פוליפוניים עם הומופוניים לצורך השגת גיוון - טכניקה שהיתה נפוצה בקרב רבים מהמלחינים הפרנקו-פלמים. ראו למשל תיבות 55-56 במוטט *Nigra Sum Sed Formosa*.

רוב המוטטים מבוססים על חומר ליטורגי סטנדרטי: פרקי תהלים, המנוני הלל ושירת רספונסוריום. רובם מאורגנים כחלק יחיד והשאר בשני חלקים. מספר הקולות הנפוץ בתקופתו היה 4-6 קולות. לעתים חרג לה-ריטייה מכך - המוטט *Locutus est Dominus* למשל הולחן לתשעה קולות. רק שני שירים חילוניים שלו שרדו. כן שרדה מיסה בארבעה קולות מפרי עטו.

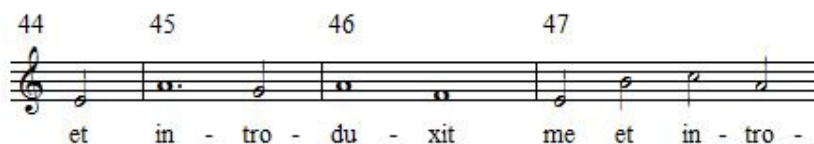
לה-ריטייה ווילארט היו שני המלחינים הבולטים של הסגנון הפרנקו-פלמי באיטליה בתחילת המאה ה-16. מכיוון שלה-ריטייה הלחין בעיקר מוזיקה דתית ועבד ברומא (רבות מיצירותיו נשמרו בארכיון הוותיקן), הוא היה ככל הנראה אחד מהמוזיקאים הצפוניים רבי ההשפעה על התפתחות סגנון פלסטרינה.

המוטט Nigra Sum לחמישה קולות (אחת משלוש יצירות שחיבר על אותו טקסט) היה מוכר לפלסטרינה, אשר עשה בו שימוש במיסה Nigra Sum משנת 1590. המיסה הזו מאת פלסטרינה היא מיסה פארודית (parody mass) כלומר עושה שימוש בריבוי קולות מיצירה מוזיקלית אחרת - המוטט מאת לה-ריטייה. הנה הפסוק הפותח את המוטט:

שישה מתוך שבעת הפרקים של המיסה (יש בה שני פרקי Agnus Dei) פותחים בציטוט המהלך המלודי הפותח את המוטט מאת לה-ריטייה עם הטקסט הלטיני של המיסה הקתולית. ניתן לצפות בפרטיטורה של המיסה מאת פלסטרינה החל מעמוד 66 ב- <http://hz.imsip.info/files/imglnks/usimg/2/24/IMSLP325040-PMLP115548-14.pdf>. אף שבחלק מהחמשות המפתח אינו מוכר לכולם (מפתח דו נייד), אין קושי לזהות את הקו המלודי מן המוטט על פי המרווחים. בעמוד הבא מופיעה תחילת פרק ה-Kyrie בתיווי מודרני.

בנוסף, הקטע המופיע במוטט בקו הסופרן בתיבות 44-47:

הוא הבסיס ל-Agnus Dei השני ולשני הקטעים: Et Iterum Venturus est ו-Hosanna - קטעים עצמאיים שאינם מופיעים בתחילת פרק במיסה.

